

واکاوی نقش چابکی دیجیتال در پیش‌بینی تعهد حرفه‌ای معلمان: یک مطالعه همبستگی

۱. مسعود خالديان: کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه تهران - ایران
۲. فرشاد مالکی: کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قروه / کردستان - ایران
۳. غلامرضا فتح‌اللهی: کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قروه / کردستان - ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: khaledyan.masoud70@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر واکاوی نقش چابکی دیجیتال در پیش‌بینی تعهد حرفه‌ای معلمان بود. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل تمامی معلمان منطقه سریش آباد در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود که با استفاده از فرمول کوکرن، حجم نمونه ۱۲۰ نفر به روش تصادفی ساده انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های «تعهد حرفه‌ای» (آلن و مایر، ۱۹۹۰) و «چابکی دیجیتال» (پالسفورد و همکاران، ۲۰۱۸) استفاده شد. روایی و پایایی ابزارها تأیید گردید. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و به روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی) تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که بین چابکی دیجیتال و تعهد حرفه‌ای معلمان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و نتایج تحلیل رگرسیون حاکی از آن است که چابکی دیجیتال با ضریب تعیین ۰٫۳۳، توانایی پیش‌بینی معنادار تعهد حرفه‌ای معلمان را دارد. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که تقویت مهارت‌های دیجیتال و انعطاف‌پذیری معلمان می‌تواند به افزایش تعهد و وفاداری آن‌ها به شغل معلمی کمک کرده و مبنایی برای برنامه‌ریزی جهت ارتقای کیفیت آموزش محسوب شود.

کلیدواژه‌گان: چابکی دیجیتال، تعهد حرفه‌ای، معلمان، سریش آباد.

Investigating the Role of Digital Agility in Predicting Teachers' Professional Commitment: A Correlational Study

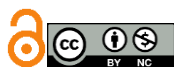
1. Masoud Khaledian: M.A. in Educational Research, University of Tehran - Iran
2. Farshad Maleki: B.A. in Elementary Education, Islamic Azad University, Qorveh Branch / Kurdistan - Iran
3. Gholamreza Fathollahi: B.A. in Elementary Education, Islamic Azad University, Qorveh Branch / Kurdistan - Iran

*Corresponding Author's Email: khaleddyan.masoud70@gmail.com

Abstract

The purpose of the present study was to investigate the role of digital agility in predicting teachers' professional commitment. The research method was applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of nature. The statistical population included all teachers in the Serishabad region during the 2024-2025 academic year. Using Cochran's formula, a sample size of 120 individuals was selected via simple random sampling. To collect data, the "Professional Commitment" (Allen & Meyer, 1990) and "Digital Agility" (Pulsford et al., 2018) questionnaires were employed. The validity and reliability of the instruments were confirmed. Data were analyzed using SPSS software through descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (Pearson correlation coefficient and linear regression). The findings indicated a positive and significant relationship between digital agility and teachers' professional commitment. Furthermore, the results of the regression analysis demonstrated that digital agility, with a determination coefficient of 0.33, has the ability to significantly predict teachers' professional commitment. Based on this, it can be concluded that enhancing teachers' digital skills and flexibility can help increase their commitment and loyalty to the teaching profession and serve as a basis for planning to improve the quality of education.

Keywords: *Digital Agility, Professional Commitment, Teachers, Serishabad.*

© 2025 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

مقدمه

معلمان به عنوان ستون‌های اصلی نظام آموزش و پرورش، نقشی انکارناپذیر در شکل‌دهی نسل آینده و تعالی کشور ایفا می‌کنند. آن‌ها نه تنها منتقل‌کنندگان دانش، بلکه معماران شخصیت، ارزش‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان هستند. در عصر حاضر که با تغییرات سریع تکنولوژیک و تحولات اجتماعی مواجه هستیم، انتظارات از معلمان فراتر از تدریس سنتی رفته و آن‌ها باید توانایی هدایت فرآیند یادگیری، پرورش خلاقیت و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان را داشته باشند. کارایی و اثربخشی هر نظام آموزشی، بیش از هر چیز به کیفیت عملکرد و انگیزه معلمان آن وابسته است. معلمی که از سلامت روان و انگیزه کافی برخوردار باشد، می‌تواند محیطی پویا و سازنده را در کلاس درس ایجاد کند و تأثیر عمیقی بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی فراگیران بگذارد. بنابراین، توجه به عواملی که کیفیت حرفه‌ای معلمان را ارتقا می‌دهد، یکی از اولویت‌های اصلی سیاست‌گذاران آموزشی است (ابراهیمی، ۱۴۰۴).

در میان عوامل متعدد مؤثر بر موفقیت معلم، «تعهد حرفه‌ای» از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. تعهد حرفه‌ای به معنای تعلق خاطر، وفاداری و اشتیاق عمیق معلم به شغل معلمی و مسئولیت‌پذیری در قبال وظایف آموزشی است. معلمان دارای تعهد حرفه‌ای بالا، تمایل بیشتری به ماندن در حرفه دارند، در فعالیتهای مدرسه مشارکت فعالانه می‌کنند و همواره در جستجوی روش‌های نوین برای بهبود تدریس خود هستند. این ویژگی باعث می‌شود که معلمان در برابر چالش‌های شغلی مقاومت کنند و با انگیزه و اشتیاق به خدمت‌رسانی ادامه دهند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تعهد حرفه‌ای معلمان رابطه مستقیمی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و سلامت کل مدرسه دارد. فقدان این تعهد می‌تواند منجر به کاهش کیفیت آموزش، بی‌انگیزگی و در نهایت ترک خدمت معلمان شود که هزینه‌های سنگینی را به نظام آموزشی تحمیل می‌کند (حبیب‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰).

با ورود به عصر دیجیتال و گسترش روزافزون فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در فرآیند آموزش، معلمان با چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی روبرو شده‌اند. در این شرایط، صرفاً داشتن سواد رایانه‌ای کافی نیست؛ بلکه معلمان نیاز به ویژگی‌ای بالاتر به نام «چابکی دیجیتال» دارند. چابکی دیجیتال به معنای توانایی فرد برای تطبیق سریع، هوشمندانه و مؤثر با ابزارها و محیط‌های دیجیتال متغیر است. معلمی که چابکی دیجیتال بالایی دارد، می‌تواند به سرعت خود را با نرم‌افزارهای آموزشی جدید، پلتفرم‌های مجازی و ابزارهای هوش مصنوعی وفق دهد و از آن‌ها برای غنی‌سازی فرآیند تدریس بهره‌برد. این ویژگی به معلمان اجازه می‌دهد تا در شرایط غیرقابل پیش‌بینی (مانند دوران همه‌گیری کرونا یا تغییرات ناگهانی در کتاب‌های درسی) عملکردی مطلوب داشته باشند و انعطاف‌پذیری لازم را برای ادامه فعالیت حرفه‌ای خود نشان دهند (سلیمی و همکاران، ۱۴۰۳؛ محموداوغلو و همکاران، ۲۰۲۵).

با وجود اهمیت فوق‌العاده هر دو متغیر چابکی دیجیتال و تعهد حرفه‌ای، بررسی‌ها نشان می‌دهد که هنوز خلأهای پژوهشی در این زمینه وجود دارد. اکثر مطالعات انجام شده بر روی سواد دیجیتال یا استفاده عمومی از فناوری تمرکز داشته‌اند و کمتر به مفهوم پویا و نوین «چابکی دیجیتال» و تأثیر مستقیم آن بر تعهد عاطفی و حرفه‌ای معلمان پرداخته‌اند. از سوی دیگر، پژوهش‌های موجود غالباً در کلان‌شهرها و مراکز استان‌ها انجام شده‌اند و شرایط مناطق محروم یا در حال توسعه، مانند منطقه سریش‌آباد، نادیده گرفته شده است. منطقه سریش‌آباد با توجه به ویژگی‌های خاص فرهنگی، اجتماعی و زیرساختی خود، نیازمند مطالعات خاصی است تا مشخص شود آیا معلمان این منطقه از توانایی لازم برای تطبیق با تغییرات دیجیتال برخوردارند و این توانایی چگونه بر تعهد آن‌ها به شغل معلمی تأثیر می‌گذارد. عدم توجه به این متغیر در مناطق حاشیه‌ای می‌تواند باعث تشدید شکاف دیجیتال و کاهش انگیزه معلمان در این مناطق شود. بنابراین، بررسی رابطه این دو متغیر در بافت خاص سریش‌آباد یک ضرورت انکارناپذیر است (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۴).

پژوهشگران حاضر در جریان مطالعات میدانی و بررسی‌های کیفی انجام شده در محیط‌های آموزشی، به این نکته کلیدی دست یافته‌اند که وجود شکاف میان مهارت‌های دیجیتال معلمان و انتظارات فزاینده نظام آموزشی، می‌تواند به عنوان یک عامل تهدیدکننده برای انگیزه شغلی عمل کند. مشاهده میدانی حاکی از آن است که معلمانی که در مواجهه با ابزارهای نوین دچار چالش می‌شوند، اغلب احساس کارآمدی کمتری داشته و تعهد آن‌ها به حرفه معلمی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. این واقعیت باعث شد تا پژوهشگران به این نتیجه برسند که صرفاً داشتن سواد دیجیتال کافی نیست، بلکه ویژگی «چابکی دیجیتال» به عنوان توانایی تطبیق‌پذیری سریع و هوشمندانه، می‌تواند نقش حیاتی در حفظ و ارتقای تعهد حرفه‌ای ایفا کند. بنابراین، دغدغه اصلی این مطالعه، بررسی این موضوع است که آیا تقویت مهارت‌های چابکی دیجیتال می‌تواند به عنوان یک راهبرد مؤثر برای تثبیت تعهد معلمان و جلوگیری از کاهش انگیزه آن‌ها در عصر دیجیتال عمل نماید.

بنابراین با توجه به مطالب مطرح شده و ضرورت سنجش این متغیرها در بستر منطقه سریش آباد، هدف پژوهش حاضر پاسخ به این پرسش است که: آیا چابکی دیجیتال می‌تواند تعهد حرفه‌ای معلمان را پیش‌بینی کند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

۱. تعهد حرفه‌ای

تعهد حرفه‌ای مفهومی چندبعدی است که به سطح وابستگی روانی و هویتی فرد به شغل و حرفه خود اشاره دارد. این سازه نشان‌دهنده باور عمیق فرد به اهداف و ارزش‌های حرفه معلمی، تلاش برای حفظ عضویت در حرفه و اشتیاق به تلاش فراتر از انتظارات رسمی است. برخلاف رضایت شغلی که بیشتر به احساسات لحظه‌ای نسبت به شرایط کاری مربوط می‌شود، تعهد حرفه‌ای یک نگرش پایدارتر و عمیق‌تر است که هویت فرد را با شغل گره می‌زند. در ادبیات مدیریت آموزشی، تعهد حرفه‌ای به عنوان عاملی کلیدی برای ماندگاری معلمان در سیستم آموزشی و کاهش نرخ ترک خدمت شناخته می‌شود (حبیب‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰).

پژوهشگران معمولاً تعهد حرفه‌ای را در چند بُعد دسته‌بندی می‌کنند. مدل کلاسیک مایر و آلن سه بعد اصلی را شامل می‌شود: تعهد عاطفی (وفاداری عاطفی و دلبستگی به شغل)، تعهد مستمر (احساس ضرورت ماندن در شغل به دلیل هزینه‌های ترک آن) و تعهد هنجاری (احساس وظیفه اخلاقی برای ماندن). با این حال، در بافت معلمی، ابعادی مانند «تعهد به دانش‌آموزان» و «تعهد به بهبود مستمر» نیز برجسته است. معلمان دارای تعهد بالا، نه تنها به وظایف اداری پایبندند، بلکه زمان و انرژی شخصی خود را برای ارتقای سطح کیفی آموزش و حل مشکلات یادگیری دانش‌آموزان اختصاص می‌دهند (محموداوغلو و همکاران، ۲۰۲۵).

۲. چابکی دیجیتال

چابکی دیجیتال مفهومی فراتر از سواد دیجیتال است. در حالی که سواد دیجیتال به دانش و مهارت استفاده از ابزارها اشاره دارد، چابکی دیجیتال به توانایی فرد برای تطبیق سریع، هوشمندانه و مؤثر با تغییرات مداوم در فناوری‌های دیجیتال می‌پردازد. این ویژگی شامل ذهنیت یادگیرنده، انعطاف‌پذیری شناختی و مهارت استفاده از ابزارهای جدید برای حل مسائل پیچیده است. چابکی دیجیتال به معلمان اجازه می‌دهد تا در برابر نوسانات تکنولوژیک (مانند تغییر پلتفرم‌های آموزشی یا ظهور ابزارهای هوش مصنوعی) مقاومت کنند و از این تغییرات به عنوان فرصتی برای نوآوری در تدریس بهره ببرند (سلیمی و همکاران، ۱۴۰۳).

چابکی دیجیتال معمولاً بر اساس نظریه یادگیری سازمانی و نظریه سرمایه انسانی تبیین می‌شود. ابعاد اصلی آن شامل: ۱) آگاهی دیجیتال (دانستن ابزارهای موجود)، ۲) مهارت دیجیتال (توانایی عملیاتی)، و ۳) انعطاف‌پذیری دیجیتال (سرعت در یادگیری ابزارهای جدید) است. نظریه پردازان معتقدند که در عصر حاضر، چابکی دیجیتال بخشی از سرمایه فکری معلمان محسوب می‌شود. این ویژگی به معلمان کمک می‌کند تا «فرسودگی تکنولوژیک» را تجربه نکنند و با به‌روز نگه داشتن دانش فنی خود، اعتماد به نفس لازم برای تدریس در کلاس‌های هوشمند را حفظ کنند (علی‌منعم و همکاران، ۱۴۰۳).

پیشینه تجربی

در سطح ملی، پژوهش‌های متعددی به بررسی ابعاد مختلف شایستگی‌های دیجیتال و پیامدهای آن پرداخته‌اند. ابراهیمی (۱۴۰۱) در پژوهشی نشان داد که شایستگی‌های دیجیتالی معلمان نقش مستقیمی در رفتار تدریس آنلاین و کاهش مشکلات یادگیری دانش‌آموزان دارد. همچنین، دهقانی و همکاران (۱۴۰۴) در مطالعه‌ای واکاوی کردند که چگونه شایستگی دیجیتال معلمان با کیفیت تدریس در ارتباط است و به این نتیجه رسیدند که توانمندی‌های فنی پیش‌شرط لازم برای کیفیت بخشیدن به فرآیند آموزش است. از سوی دیگر، حدادیا (۱۴۰۳) به نقش واسطه‌ای انعطاف‌پذیری راهبردی در ارتباط بین شایستگی‌های حرفه‌ای و چابکی سازمانی معلمان پرداخت و نشان داد که معلمان دارای انعطاف‌پذیری بالاتر، چابکی سازمانی بیشتری نیز از خود نشان می‌دهند. در همین راستا، پرسته قمبوانی و یکه‌فلاح (۱۴۰۴) اثبات کردند که توسعه شایستگی دیجیتال معلمان، مستقیماً به توسعه حرفه‌ای آن‌ها در بلندمدت منجر می‌شود.

در سطح بین‌المللی نیز مطالعاتی با تمرکز بر چابکی و تعهد انجام شده است. محموداوغلو و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهشی نشان دادند که چابکی یادگیری معلمان تأثیر مثبت و معناداری بر نگرش‌های تعهد سازمانی آن‌ها دارد؛ به این معنا که معلمانی که سریع‌تر یاد می‌گیرند، وفاداری بیشتری به سازمان آموزشی خود دارند. همچنین، کاسار و خالد (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای به بررسی نقش چابکی یادگیری در شکل‌دهی رضایت شغلی اساتید دانشگاه پرداختند و نتایج نشان داد که چابکی دیجیتال و یادگیری، از طریق افزایش کارایی، عامل مهمی در ارتقای تعهد و رضایت شغلی است. این مطالعات تأیید می‌کنند که توانایی سازگاری با محیط‌های جدید دیجیتال، یک پیش‌بین قوی برای متغیرهای مرتبط با تعهد شغلی است.

روش‌شناسی

روش اجرای پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع همبستگی است. در این روش، پژوهشگر به دنبال بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته و سنجش میزان پیش‌بینی یک متغیر توسط متغیر دیگر است، بدون اینکه در متغیرها دستکاری ایجاد کند.

جامعه آماری این پژوهش را کلیه معلمان مقطع ابتدایی و متوسطه منطقه سریش‌آباد در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ تشکیل می‌دهند. برای تعیین حجم نمونه از فرول کوکران استفاده شد و بر این اساس ۱۲۰ نفر از معلمان این منطقه به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. در این روش، تمام اعضای جامعه آماری شانس برابری برای انتخاب شدن داشتند.

برای گردآوری داده‌ها از دو پرسشنامه استاندارد و معتبر استفاده شد. برای سنجش متغیر تعهد حرفه‌ای از «پرسشنامه تعهد حرفه‌ای معلمان» استفاده شده است. این پرسشنامه توسط «آلن و مایر» در سال ۱۹۹۰ طراحی و ساخته شده است. این ابزار شامل ۱۸ گویه است که سه بُعد تعهد عاطفی، تعهد

مستمر و تعهد هنجاری را می‌سنجد. شیوه نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (از کاملاً مخالفم با امتیاز ۱ تا کاملاً موافقم با امتیاز ۵) است. روایی محتوایی و صوری این پرسشنامه در پژوهش‌های متعدد داخلی و خارجی تأیید شده است. در پژوهش‌های داخلی هنجاریایی شده، پایایی این ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰٫۸۵ گزارش شده است که نشان‌دهنده سازگاری بالای سؤالات است. همچنین در پژوهش حاضر، ضریب پایایی با محاسبه آلفای کرونباخ ۰٫۸۹ به دست آمد که بسیار مطلوب ارزیابی می‌شود.

برای سنجش متغیر چابکی دیجیتال از «پرسشنامه چابکی دیجیتال» استفاده شده است. این پرسشنامه توسط «پالسفورد و همکاران» در سال ۲۰۱۸ طراحی و ساخته شده است. این ابزار شامل ۱۵ گویه است که ابعادی همچون آگاهی دیجیتال، مهارت دیجیتال و انعطاف‌پذیری دیجیتال را مورد سنجش قرار می‌دهد. نحوه نمره‌گذاری در این پرسشنامه نیز بر اساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (از کاملاً مخالفم با امتیاز ۱ تا کاملاً موافقم با امتیاز ۵) صورت می‌گیرد. روایی این پرسشنامه توسط متخصصان فناوری آموزشی تأیید شده است. در مطالعات داخلی انجام شده، پایایی این ابزار از طریق آلفای کرونباخ حدود ۰٫۸۲ گزارش شده است. در پژوهش حاضر نیز برای اطمینان از سازگاری ابزار، ضریب آلفای کرونباخ ۰٫۸۶ محاسبه شد که نشان‌دهنده پایایی خوب ابزار در نمونه مورد مطالعه است.

در نهایت، برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد. جهت توصیف داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار بهره گرفته شد. همچنین برای آزمون فرضیه‌های پژوهش و بررسی رابطه بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و برای پیش‌بینی متغیر وابسته بر اساس متغیر مستقل از رگرسیون خطی ساده در سطح معناداری ۰٫۰۵ استفاده شد.

یافته‌ها

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) تعهد حرفه‌ای و ابعادش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
تعهد عاطفی	۱۲۰	۲۲٫۱۵	۳٫۴۵	۱۲٫۰۰	۳۰٫۰۰
تعهد هنجاری	۱۲۰	۲۱٫۸۰	۳٫۶۲	۱۱٫۰۰	۳۰٫۰۰
تعهد مستمر	۱۲۰	۱۹٫۵۰	۴٫۱۰	۹٫۰۰	۳۰٫۰۰
کل تعهد حرفه‌ای	۱۲۰	۶۳٫۴۵	۸٫۲۱	۴۲٫۰۰	۸۵٫۰۰

جدول ۱، شاخص‌های توصیفی متغیر تعهد حرفه‌ای و ابعاد آن را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود، از بین ابعاد تعهد حرفه‌ای، بُعد «تعهد عاطفی» با میانگین ۲۲٫۱۵ و انحراف معیار ۳٫۴۵ در رتبه اول قرار دارد و نشان‌دهنده بالاترین سطح تعهد در بین معلمان است. پس از آن، بُعد «تعهد هنجاری» با میانگین ۲۱٫۸۰ در رتبه دوم و بُعد «تعهد مستمر» با میانگین ۱۹٫۵۰ در رتبه سوم قرار دارند. میانگین کل تعهد حرفه‌ای ۶۳٫۴۵ به دست آمده است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) چابکی دیجیتال و ابعادش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
مهارت دیجیتال	۱۲۰	۱۸٫۴۲	۳٫۲۰	۱۰٫۰۰	۲۵٫۰۰
آگاهی دیجیتال	۱۲۰	۱۷٫۶۵	۳٫۵۵	۹٫۰۰	۲۵٫۰۰
انعطاف‌پذیری دیجیتال	۱۲۰	۱۶٫۳۱	۴٫۰۵	۸٫۰۰	۲۵٫۰۰
کل چابکی دیجیتال	۱۲۰	۵۲٫۳۸	۷٫۱۵	۳۵٫۰۰	۷۲٫۰۰

جدول ۲، شاخص‌های توصیفی متغیر چابکی دیجیتال و ابعاد آن را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود، از بین ابعاد چابکی دیجیتال، بُعد «مهارت دیجیتال» با میانگین ۱۸٫۴۲ در رتبه اول قرار دارد. در رتبه دوم، بُعد «آگاهی دیجیتال» با میانگین ۱۷٫۶۵ و در رتبه سوم، بُعد «انعطاف‌پذیری دیجیتال» با میانگین ۱۶٫۳۱ قرار دارند. میانگین کل چابکی دیجیتال ۵۲٫۳۸ است که نشان‌دهنده وضعیت نسبتاً مطلوب معلمان در این حوزه است.

جدول ۳. ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش و ابعادشون

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. تعهد عاطفی	۱						
۲. تعهد هنجاری	۰٫۶۵**	۱					
۳. تعهد مستمر	۰٫۵۲**	۰٫۵۸**	۱				
۴. کل تعهد حرفه‌ای	۰٫۸۵**	۰٫۸۲**	۰٫۷۸**	۱			
۵. مهارت دیجیتال	۰٫۴۵**	۰٫۴۲**	۰٫۳۰*	۰٫۴۸**	۱		
۶. آگاهی دیجیتال	۰٫۴۰**	۰٫۳۸**	۰٫۲۸*	۰٫۴۲**	۰٫۷۰**	۱	
۷. انعطاف‌پذیری دیجیتال	۰٫۳۸**	۰٫۳۵**	۰٫۲۵*	۰٫۳۹**	۰٫۶۵**	۰٫۶۲**	۱
۸. کل چابکی دیجیتال	۰٫۵۸**	۰٫۵۵**	۰٫۳۸**	۰٫۵۸**	۰٫۸۸**	۰٫۸۵**	۰٫۸**
							۲

جدول ۳، ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش و ابعاد آن‌ها را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود، بین «کل چابکی دیجیتال» و «کل تعهد حرفه‌ای» همبستگی مثبت و معناداری در سطح ۰٫۰۱ وجود دارد (۰٫۵۸). همچنین بررسی همبستگی بین ابعاد نشان می‌دهد که تمامی ابعاد چابکی دیجیتال (مهارت، آگاهی و انعطاف‌پذیری) با ابعاد تعهد حرفه‌ای (عاطفی، هنجاری و مستمر) رابطه مثبت و معناداری دارند. بالاترین ضریب همبستگی بین بُعد مهارت دیجیتال و تعهد عاطفی (۰٫۴۵) و پایین‌ترین ضریب بین انعطاف‌پذیری دیجیتال و تعهد مستمر (۰٫۲۵) مشاهده می‌شود.

جدول ۴. خلاصه مدل رگرسیون برای پیش‌بینی تعهد حرفه‌ای

مدل	R	R ²	R ² تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰٫۵۸	۰٫۳۳	۰٫۳۲	۶٫۷۵

بر اساس نتایج جدول ۴، ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰٫۳۳ است که نشان می‌دهد چابکی دیجیتال توانسته است ۳۳ درصد از واریانس تعهد حرفه‌ای معلمان را تبیین کند.

جدول ۵. ضرایب رگرسیون برای پیش‌بینی تعهد حرفه‌ای

مدل	ضرایب غیر استاندارد B	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد Beta	t	سطح معناداری
ثابت	۲۸٫۴۵	۵٫۵۵		۵٫۱۲	۰٫۰۰۱
چابکی دیجیتال	۰٫۶۷	۰٫۱۱	۰٫۵۸	۶٫۰۲	۰٫۰۰۱

طبق جدول ۵، با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از ۰٫۰۵ است (۰٫۰۰۱)، چابکی دیجیتال به طور معناداری قادر به پیش‌بینی تعهد حرفه‌ای معلمان است. ضریب بتای استاندارد (۰٫۵۸) نشان می‌دهد که به ازای یک واحد انحراف معیار افزایش در چابکی دیجیتال، تعهد حرفه‌ای معلمان ۰٫۵۸ واحد افزایش می‌یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحلیل داده‌های پژوهش نشان داد که بین چابکی دیجیتال و تعهد حرفه‌ای معلمان رابطه‌ای مثبت و معنادار برقرار است. به بیان دیگر، معلمانی که در محیط‌های دیجیتال مهارت، آگاهی و انعطاف‌پذیری بیشتری از خود نشان می‌دهند، تعهد و دلبستگی بیشتری نسبت به شغل معلمی دارند. بررسی ابعاد متغیرها نیز حاکی از آن بود که مؤلفه‌های تعهد عاطفی و مهارت دیجیتال بیشترین نقش را در این تعامل ایفا می‌کنند. این یافته‌ها تأیید می‌کند که توانایی سازگاری با ابزارهای نوین، نه تنها یک مهارت فنی، بلکه عاملی مؤثر در ارتقای پیوند روانی معلم با حرفه اوست.

یافته‌های این پژوهش با نتایج بسیاری از مطالعات داخلی و خارجی همسویی کامل دارد. در سطح داخلی، ابراهیمی (۱۴۰۱) در پژوهشی نشان داد که شایستگی‌های دیجیتالی معلمان پیش‌بین مهمی برای رفتار تدریس و موفقیت شغلی آن‌هاست که با نتایج مطالعه حاضر مطابقت دارد. همچنین دهقانی و همکاران (۱۴۰۴) دریافتند که شایستگی دیجیتال با کیفیت تدریس رابطه مستقیم دارد و این امر می‌تواند بستری برای افزایش تعهد باشد. حدادnia (۱۴۰۳) نیز به نقش انعطاف‌پذیری راهبردی در چابکی سازمانی اشاره کرد که مکمل یافته‌های پژوهش حاضر در مورد اهمیت انعطاف در تعهد حرفه‌ای است. در سطح بین‌المللی، محموداوغلو و همکاران (۲۰۲۵) اثبات کردند که چابکی یادگیری تأثیر مثبتی بر تعهد سازمانی دارد و کاسار و خالد (۲۰۲۴) نیز دریافتند که چابکی در محیط کار به افزایش رضایت و تعهد منجر می‌شود که همگی پشتوانه نظری نتایج این مطالعه هستند.

تبیین این نتایج بر اساس نظریه‌های موجود، می‌تواند از منظر «نظریه سرمایه انسانی» و «نظریه خودکارآمدی» مورد بررسی قرار گیرد. بر اساس نظریه سرمایه انسانی، سرمایه‌گذاری بر روی مهارت‌های دیجیتال و افزایش چابکی معلمان، به عنوان یک نوع سرمایه فکری، بازدهی بالایی در قالب افزایش تعهد و وفاداری سازمانی دارد. همچنین از منظر نظریه خودکارآمدی، زمانی که معلمان احساس می‌کنند بر ابزارهای دیجیتال مسلط هستند و می‌توانند خود را با تغییرات سریع وفق دهند، باور به توانایی‌های درونی (خودکارآمدی) آن‌ها تقویت می‌شود. این باور به توانمندی، مستقیماً منجر به افزایش تعهد عاطفی و هنجاری می‌شود، زیرا معلم احساس می‌کند در عصر جدید نیز یک فرد کارآمد و مؤثر است و این حس کارآمدی، پایه و اساس تعهد حرفه‌ای است.

از دیدگاه پژوهشگران، این نتایج پیامی روشن برای مدیران آموزشی دارد. ما معتقدیم که تعهد حرفه‌ای معلمان، پدیده‌ای ایزوله نیست و به شدت تحت تأثیر توانایی آن‌ها برای مدیریت محیط‌های کاری پیچیده و دیجیتال است. مشاهدات ما نشان داد که معلمانی که در استفاده از تکنولوژی دچار مشکل می‌شوند، به مرور دچار نوعی ناامیدی و فاصله گرفتن از شغل می‌شوند. در مقابل، چابکی دیجیتال به معلمان قدرت مانور می‌دهد تا از تهدیدهای تکنولوژیک به فرصت‌های آموزشی تبدیل کنند. بنابراین، دغدغه اصلی ما این است که برای حفظ انگیزه و تعهد معلمان، باید چابکی آن‌ها را در اولویت برنامه‌های توانمندسازی قرار داد.

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که چابکی دیجیتال یک عامل کلیدی و پیش‌بین قوی برای تعهد حرفه‌ای معلمان است. در دنیای امروز که آموزش مدام در حال تغییر است، معلمانی که «چابک» هستند، نه تنها از نظر مهارتی عقب نمی‌مانند، بلکه از نظر عاطفی و حرفه‌ای نیز به شغل خود متعهدتر می‌مانند. این پژوهش نشان داد که ارتقای مهارت‌های دیجیتال و تمرکز بر انعطاف‌پذیری، می‌تواند راهکاری کارآمد برای تقویت پایه‌های نظام آموزشی و افزایش بهره‌وری معلمان باشد.

با وجود تلاش پژوهشگران برای کنترل متغیرها، این مطالعه با محدودیت‌هایی همراه بود. از جمله اینکه داده‌ها صرفاً از طریق خودگزارشی معلمان جمع‌آوری شد که ممکن است با سوگیری‌های شخصی همراه باشد. همچنین انجام پژوهش در یک منطقه جغرافیایی خاص (سریش‌آباد) ممکن

است تعمیم‌دهی نتایج به سایر مناطق را با محدودیت مواجه کند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، از روش‌های چندمنبعی (مانند مشاهده یا مصاحبه) استفاده شود و این مطالعه در مناطق شهری و روستایی دیگر تکرار شود تا مقایسه دقیق‌تری صورت گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود تأثیر متغیرهای میانجی مانند رضایت شغلی یا فرسودگی در این رابطه بررسی شود.

سپاسگزاری

بر خود وظیفه می‌دانیم که از کلیه معلمان گرامی منطقه سریش‌آباد که در این پژوهش شرکت کردند و با صرف وقت و تکمیل پرسشنامه‌ها، یاری‌گر ما در جمع‌آوری داده‌ها بودند، صمیمانه تشکر و قدردانی نماییم. امید است نتایج حاصل از این پژوهش گامی کوچک در جهت ارتقای کیفیت آموزش و پرورش و بهبود وضعیت معلمان عزیز کشورمان باشد.

منابع

- ابراهیمی، زهره. (۱۴۰۴). طراحی الگوی توسعه حرفه‌ای معلمان مبتنی بر فناوری‌های دیجیتال. مطالعات برنامه درسی در تربیت و بالندگی معلم، ۱(۲)، ۱۰۹-۱۲۵.
- ابراهیمی، سارا. (۱۴۰۱). نقش شایستگی‌های دیجیتالی معلمان، تمایل به تدریس آنلاین و مشکلات یادگیری دانش‌آموزان در پیش‌بینی رفتار تدریس آنلاین. علوم تربیتی، ۲۹(۲)، ۱۰۵-۱۲۶.
- پرسته قمبوانی، فاطمه، و یکه فلاح، زهرا. (۱۴۰۴). نقش شایستگی دیجیتال معلمان در توسعه حرفه‌ای آنان. در اولین کنفرانس ملی پژوهش و مطالعات در روانشناسی و علوم تربیتی (سلامت روان در عصر دیجیتال). اراک.
- حبیب زاده، شیوا، مهاجران، مهناز، قلعه‌ای، علیرضا، و حسنی، محمد. (۱۴۰۰). تبیین نقش میانجی تعهد سازمانی در رابطه بین چابکی و هوش سازمانی با عملکرد سازمانی. نوآوری و ارزش آفرینی، ۱۰(۲۰)، ۵۷-۷۴.
- حدادینیا، سیروس. (۱۴۰۳). نقش واسطه‌ای انعطاف‌پذیری راهبردی در ارتباط بین شایستگی‌های حرفه‌ای و چابکی سازمانی معلمان. نواندیشی در آموزش و یادگیری، ۱(۱)، ۴۷-۵۷.
- دهقانی، مرضیه، صالحی، شیوا، عظیمی‌پانچشمه، اسماعیل، جواد پور، محمد، صالحی، کیوان، و نارنجی‌ثانی، فاطمه. (۱۴۰۴). واکاوی عوامل مرتبط بین شایستگی دیجیتال معلمان و کیفیت تدریس. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۷(۱)، ۱۷-۳۶.
- سلیمی، مستانه، طالب، زهرا، و مسعودی‌ندوشن، عصمت. (۱۴۰۳). ارزیابی عوامل موثر چابکی یادگیری در یادگیری الکترونیکی. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۲۳(۹۰)، ۱۱۷-۱۴۷.
- علی‌نعم، سکر، کاشف، سید محمد، و بهنام، محسن. (۱۴۰۳). نقش چابکی یادگیری در ارتباط میان تجربه خدمات و هم‌آفرینی ارزش در مصرف‌کنندگان با نقش تعدیلگری عجزین شدن شناختی. فصلنامه تحقیقات بازاریابی نوین، ۱۴(۳)، ۷۷-۹۶.
- قنبری، سیروس، و نوراللهی، سعید. (۱۴۰۰). تبیین نقش عناصر طراحی آموزش الکترونیکی در چابکی یادگیری کارکنان سازمان‌ها. در یازدهمین همایش ملی انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران (فلسفه آموزش مجازی).

- Kausar, S., & Khalid, S. (2024). The role of learning agility in shaping university teachers' job satisfaction. *Journal of Social Horizons*, 1(2), 57-64.
- Mahmutoğlu, C., Celep, C., & Kaya, A. (2025). The impact of school administrators' influence tactics on teachers' organizational commitment: The role of learning agility. *Frontiers in Psychology*, 16, 1549328.
- Mahmutoglu, C., Celep, C., & Kaya, A. (2024). The effect of teachers' learning agility on organizational commitment attitudes. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 23(4), 192-200.
- Mollah, M. A., Al Masud, A., & Chowdhury, M. S. (2024). How does digital leadership boost competitive performance? The role of digital culture, affective commitment, and strategic agility. *Heliyon*, 10(23).
- Saeed, I., Khan, J., Zada, M., Ullah, R., Vega-Muñoz, A., & Contreras-Barraza, N. (2022). Towards examining the link between workplace spirituality and workforce agility: Exploring higher educational institutions. *Psychology Research and Behavior Management*, 31-49.

- Trivedi, T., Vora, H., & Bhatt, V. (2024). Predicting the antecedents of digital readiness of teachers by examining the mediating role of job satisfaction. *International Journal of Innovation and Learning*, 35(3), 312-337.
- Wijana, I. N. (2022). The influence of family support, perceived digital competence and attitude, and learning agility on the speed of completing student studies with the role of academic self-efficacy as a mediation variable. *JETL (Journal of Education, Teaching and Learning)*, 7(2), 212.